

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਜ਼ਟ

असाधारण

EXTRAORDINARY

अਸाधारण

भाग -XIV- अनुभाग -1

PART -XIV- SECTION -1

ਭਾਗ -XIV- ਅਨੁਭਾਗ - 1

ਪ੍ਰਾਧਿਕਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

PUBLISHED BY AUTHORITY

ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ

सं. 1]	नई दिल्ली,	मंगलवार, 6 अक्टूबर 2020	/14 आश्विन	1942 (शक)	[खण्ड-XV]
NO.1]	NEW DELHI,	TUESDAY, OCTOBER 6,2020	/14 ASVINA	1942 (SAKA)	[VOL. XV]
नं. 1]	नਵੀਂ ਦਿੱਲੀ	ਮੰਗਲਵਾਰ, ਅਕਤੂਬਰ 6, 2020	/14 ਅਸ਼ੂ	1942 (ਸ਼ਕ)	[ਜ਼ਿਲਦ XV]

ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤ੍ਰਾਲਾ

(ਵਿਧਾਨ ਵਿਭਾਗ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਮੰਗਲਵਾਰ, 6 ਅਕਤੂਬਰ 2020 /14 ਅਸ਼ੂ, 1942 (ਸ਼ਕ)

ਗਜ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ, 1963, ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1955 ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਆਹ ਐਕਟ, 1954 ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ (ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ) ਐਕਟ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖੰਡ(ੳ) ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

Ministry of Law and Justice

(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

NEW DELHI, TUESDAY, OCTOBER 6, 2020, /ASVINA, /14, 1942 (SAKA)

The translation in Punjabi of the Official Languages Act, 1963, Hindu Marriage Act, 1955 and Special Marriage Act, 1954 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative text thereof in Punjabi under clause (a) of section 2 of the Authoritative texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ, 1963

ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ

ਧਾਰਾਵਾਂ

1. ਸੰਖੇਪ ਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰੰਭ।
2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।
3. ਸੰਘ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪਰਿਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਚਾਲੂ ਰਹਿਣਾ।
4. ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ।
5. ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ।
6. ਕੁਝ ਕੁ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਐਕਟਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ।
7. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਵਰਤੋਂ।
8. ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।
9. ਕੁਝ ਕੁ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜੰਮ੍ਹ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨ ਹੋਣਾ।

ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ, 1963

(1963 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰ: 19)

(10 ਮਈ, 1963)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸੰਘ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ, ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ
ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਐਕਟਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਉੱਚ
ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕੁ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ
ਸਕਣਗੀਆਂ, ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ।

ਭਾਰਤ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਚੌਦਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ
ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣੇ:-

1. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ, 1963, ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਸੰਖੇਪ ਨਾਂ ਅਤੇ
ਅਰੰਭ।

(2) ਧਾਰਾ 3 ਜਨਵਰੀ, 1965 ਦੇ 26ਵੇਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਨਾਫੜ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ
ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਬਾਕੀ ਉਪਬੰਧ ਅਜਿਹੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਨਾਫੜ੍ਹ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ
ਸਰਕਾਰ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਯਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਬੰਧਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਾਂ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣਗੀਆਂ।

2. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਰਵੇਂ ਨ ਲੋੜੇ,-

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।

(ਓ) "ਨਿਯਤ ਦਿਨ" ਦਾ, ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮਤਲਬ ਹੈ
ਜਨਵਰੀ, 1965 ਦਾ 26ਵਾਂ ਦਿਨ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ
ਹੋਰ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਦਿਨ ਜਿਸ ਦਿਨ
ਨੂੰ ਉਹ ਉਪਬੰਧ ਨਾਫੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਆ) "ਹਿੰਦੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ।

3. (1) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੇ ਵੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਤੋਂ, ਹੀ-

ਸੰਘ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ
ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ
ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ
ਵਰਤੋਂ ਲਈ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ
ਦਾ ਚਾਲੂ ਰਹਿਣਾ।

(ਓ) ਸੰਘ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ
ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ; ਅਤੇ

(2) ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ;

ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿ ਸਕੇਗੀ:

ਪਰੰਤੂ ਸੰਘ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ
ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਹੋਰ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਦੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਵਿਚਕਾਰ ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ:

ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਸੰਘ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਨਾਲ, ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਰਾਜ ਨਾਲ ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਂਧਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ-

- (i) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੰਡਲੇ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੰਡਲੇ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ;
- (ii) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੰਡਲੇ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ;
- (iii) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ;

ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਜਦ ਤੱਕ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਬੰਧਤ ਮੰਡਲੇ, ਵਿਭਾਗ, ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਅਮਲਾ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਯੋਗ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰ ਆਦਿ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ-

- (i) ਮਤਿਆਂ, ਆਮ ਹੁਕਮਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ, ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਸਾਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਿਪੋਟਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਗਿਆਪਤੀਆਂ ਲਈ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਮੰਡਲੇ, ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ

ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ;

- (ii) ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਜਾਂ ਸਦਨਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਪੋਟਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰਾਂ ਲਈ;
- (iii) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੰਡਲੇ, ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਗਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ, ਤਕਮੀਲੇ ਮੁਆਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਰਾਰਾਂ ਲਈ, ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਲਸੰਸਾਂ, ਪਰਮਿਟਾਂ, ਨੋਟਿਸਾਂ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਲਈ;

ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਿਸ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੰਡਲੇ, ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ਼ ਸੁਅਮਲ ਹੈ, ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਦੇ ਛੇਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਯੋਗ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵਕ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(5) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2), ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਫ਼ਜ਼ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਮਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਉਪਰੋਕਤ ਮਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਕਰਣ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰਿਕ ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

4. (1) ਜਿਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਨਾਫ਼ਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਗੁਜਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਸੇ ਦਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਗਠਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ।

(2) ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਦਸ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕੁਮਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਪਾਤੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਕਾਇਦੇ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇਕਹਿਰੀ ਬਦਲੀ ਯੋਗ ਵੇਟ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ।

(3) ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਕਰਤੱਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਘ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਟ ਕਰੇ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਸ ਰਿਪੋਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰਿਕ ਸਦਨ ਅੱਗੇ ਰਖਵਾਏਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਿਜਵਾਏਗਾ।

(4) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਪ-ਪਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਰਿਪੋਟ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਟ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗੀ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ:

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਦੇਸ਼ ਪਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਆਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ 5. (1) ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ-

ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ। (ੳ) ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦਾ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਔਰਡੀਨੈਸ ਦਾ; ਜਾਂ

(ਅ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ, ਨਿਯਮ, ਵਿਨਿਯਮ ਜਾਂ ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ;

ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਉਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬਿਲਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹੋਣ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

6. ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਨੇ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਔਰਡੀਨੈਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਮੁਕੱਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉੱਥੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 348 ਦੇ ਖੰਡ (3) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ

ਕੁੱਝ ਕੁ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਐਕਟਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ।

ਅਨੁਵਾਦ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ, ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਜਾਂ ਅੰਰਡੀਨੈਂਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

7. ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਰਣੇ, ਡਿਗਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ, ਡਿਗਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ) ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਭਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

8. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹਰਿਕ ਨਿਯਮ, ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਹੋਰੇਕ ਸਦਨ ਅੱਗੇ, ਜਦ ਉਹ ਇਜ਼ਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੁੱਦਤ ਲਈ, ਜੋ ਇੱਕ ਇਜ਼ਲਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕ੍ਰਮਵਰਤੀ ਇਜ਼ਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਇਜ਼ਲਾਸ ਜਾਂ ਕ੍ਰਮਵਰਤੀ ਇਜ਼ਲਾਸਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਜ਼ਲਾਸ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਉਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੂਪ-ਭੇਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਯਮ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਰੂਪ-ਭੇਦ ਕੀਤੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਐਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ-ਭੇਦ ਜਾਂ ਬਾਤਲਕਰਣ ਦਾ ਉਸ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

9. ਧਾਰਾ 6 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਵਰਤੋਂ।

ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ
ਦੀ ਸੁਕਤੀ।

ਕੁਝ ਕੁ ਉਪਬੰਧਾਂ
ਦਾ ਜੰਮੂ ਅਤੇ
ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ
ਲਾਗੂ ਨ ਹੋਣਾ।